

تجسم اعمال در جهان دیگر

۱۲- یَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ

بِأَيْمَانِهِمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ .

: روز رستاخیز مردان و زنان با ایمان رامی بینند که نور (ایمان) آنها در

پیشاپیش و طرف راست آنان در حرکت است بآنها نوید داده میشود که (جایگاه)

شما بهشت است که نهرها از زیر درختان آن جاری میشود، و شما جاویدانه در آنجا

هستید و این کامیابی بزرگی است

۱۳- يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا

نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ

بَيْنَهُمْ بِسُورَةٍ بَابِ بَاطِنِهِ فِيهَا الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ

: در آن روز مردان و زنان منافق به افراد با ایمان میگویند: (کمی) صبر کنید تا

ما از نور شما بهره گیریم ولی بآنها گفته میشود (بدنیا) بازگردید و تحصیل

نور کنید، (در این لحظه) دیواری که دارای دراست میان دو گروه (حائل

می شود) درون آن دیوار رحمت (بهشت) و برون آن عذاب است .

۱۳ - ينادونهم الم تكن معكم قالوا بلى ولكنكم فتنتم انفسكم و

تر بستم و ارتبتم و غرتکم الاما نی حتی جاء امر الله و غرتکم

بِاللّٰهِ الْغُرُورُ

: در این هنگام مؤمنان را منافقین ندانیدند که مامگر باشما در (دنیا)

نبودیم ، چراسر انجام کار ما دو تا شد (مؤمنان پاسخ میدهند) چرا چنین است

ولی شما خود را بگمراهی افکندید ، و با حالت انتظار و تذبذب بسر بردید ؛ و

دردین خود تردید داشتید ، و آرزوها شمارا فریب داد ، تا آنجا که فرمان خدا

(مرگ) فرارسید ، و (شیطان) فریبنده شمارا فریب داد .

۱۴ فَايَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَا يُكْفَرُ

النَّارِ هِيَ مَوْلِيكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

: امروز نه از شما و نه از کافران دیگر عوض پذیرفته نمیشود جایگاه شما

دوزخ و شایسته شماست ، و بسیار جایگاه بدیست .

آنچه را آیه‌های فوق بیان میکند ، در حقیقت ؛ دور نما و شباهی است از یک سلسله حقائق جهان جاویدان و تا انسان آن حقایق را مشاهده نکند ؛ هرگز به حقیقت این معانی پی نخواهد برد بلکه از خود خواهد پرسید ، این صحنه عظیم ، چه صحنه بزرگی است که اولین و آخرین در آنجا گردمی آیند ؛ چگونه وجود افراد با ایمان بصورت یک منبع نور در می آید ؛ و این دیوار عظیم که دودسته را از هم جدا میسازد ؛ چه دیوار است و چگونه یک طرف آن عذاب ، و درون آن رحمت است ؛ و طرف مکالمه این دودسته چطور است ؛

اینها يك سلسله پرشهادتی است که در موقع مطالعه این آیات در خاطرها وارد میشود، ولی هر چه در پیرامون آنها بحث شود، جز شبیحی از حقیقت دستگیرمان نخواهد شد، البته ما تقصیر نداریم، زیرا حقائق آن بالاتر از آنست که در قالب الفاظ این جهان درآید، و آخرین راه برای درک درجات و درکات آخرت، اینست که از روی مقایسه و تشبیه؛ دورنمایی از آنها در ذهن خود ترسیم نمائیم، قصور متوجه قوای ادراکی، و زبان و الفاظ ما است.

و حال ما نسبت بذكر حقائق آن جهان، حال «جنین» است که در رحم مادر قرار گرفته باشد، او هر اندازه هوش و استعداد داشته باشد؛ نمیتواند؛ وضع موجود بیرون رحم را درک کند.

پاداش و کیفر اعمال چگونه است

دانشمندان در پاداش و کیفر اعمال عقائد گوناگونی دارند؛ دسته‌ای از آنها معتقدند که جزاء اعمال؛ مانند پاداش و کیفرهای این جهان، روی قرارداد است یعنی چنانکه در این جهان برای هر بزه‌ی کیفری از طرف قانونگذاران تعیین شده است، و کیفر سارق روی قرار و تقنین، غیر از کیفر قاتل است همچنین، خداوند بزرگ؛ برای هر عملی کیفر و پاداش خاصی معین نموده است و هر کس طبق مقررات الهی بسزای اعمال خود میرسد، و هر گونه پاداش و کیفر مخلوق خداوند است؛ و کوچکترین ربطی، به شخص خوش کردار و یا بد کردار ندارد؛ و خداوند در اختیار آن شخص میگذارد و این نظریه همان نظریه اجر و مزد و کیفرهای مقرراتی است.

۲ - دسته دیگری معتقدند که تمام کیفرها و پاداشها مخلوق نفس و روح انسانی است، که نفس انسانی بی اختیار در آن جهان آنها را خلق میکند، آنان میگویند کردار نیک و بد در این جهان در نفس انسانی ملکاتی خوب و بد ایجاد مینماید و این ملکات خمیره انسان و جزو ذات او محسوب میشود، و هر ملکه‌ای مناسب خویش صوری از نعمت و نعمت میآفریند، همچنانکه انسان در این جهان مناسب ملکات و روحیات خویش، يك سلسله افکار و معانی را در ذهن خویش ترسیم مینماید اشخاص خوش باطن در این جهان با يك سلسله از افکار و تصورات نیک سروکار دارند، و افراد ناپاک در خواب و بیداری خواه ناخواه با افکار باطل و تصورات بد خویش را مشغول می‌سازند.

این افکار بد و یا خوب محصول و معلول ملکاتی است که در این جهان کسب کرده است، و این ملکات در روز جزاء، خلاق نعمتها و نعمتها و شکنجهها و دردها، و روح و ریحان است، و بی - اختیار این حقائق را بوجود خواهد آورد.

دسته سومی از دانشمندان بزرگ اسلام، راه دیگری انتخاب نموده، و شواهد زیادی از آیات و احادیث برای آن آورده اند و اجمال آن اینست:

در تمام پاداشها و کیفرها؛ نعمتها و نعمتها، فرح و سرور؛ درد و شکنجه؛ حقائق اعمال دنیوی ما است هر کرداری از ما، خواه خوب و خواه بد، يك صورت دنیوی دارد که ما آن را مشاهده

می‌نمائیم ، و یک صورت اخروی دارد که هم اکنون در دل آن عمل نهفته است ، و روز رستاخیز پس از تحولات و تطوراتی که در آن رخ می‌دهد شکل کنونی و دنیوی خود را از دست داده ، و با واقعیت اخروی و روز بازپسین خود ، جاوه می‌کند ، و باعث لذت و فرح‌عامل و یا آزار اومی گردد .

آنان معتقدند که اعمال نیک این زندگی در روز رستاخیز تغییر شکل داده و در صورت باغ و فراغ و چمن و سوسن ؛ و حوریان زیبا اندام ، و کاخهای مجلل خواهد درآمد ، چنانکه اعمال بد ، قیافه دنیوی خود را دگرگون کرده و بصورت آتش و زنجیر ، و انواع عذاب جلوه خواهد نمود ، و جزاء اعمال هر انسانی عین اعمال او خواهد بود و در این جمله ذره‌ای مجاز کوئی نیست و چیزی در محکمه عدل خداوند بهتر از این نیست که عین عمل انسان را بخود انسان بازگردانند .

از میان آیات قرآن ، که این گروه استدلال کرده‌اند یکی آیه زیر است

وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلَمُ رَبُّكَ أَحَدًا (کهف - ۴۹) یعنی روز رستاخیز آنچه را عمل کرده بودند ؛ در پیشگاه خود حاضر و موجود می‌ابند و پروردگارتو کسی را ستم نمی‌کند .

آیه فوق حاکی است که روز رستاخیز ، خود عمل در برابر انسان حاضر میگردد ؛ و اینکه گاهی برخی از مفسران ؛ لفظ «جزاء» مقدر کرده و میگویند منظور (جزا و اعمالو) است خلاف ظاهر آیه است .

آیه‌های ۱۳ و ۱۲ مورد بحث گواه بر این قول است زیرا آیه ۱۲ وجود مؤمنان را در روز رستاخیز یک منبع نور معرفی نموده است که با حرکت آنها نور آنها نیز در حرکت است و در آیه بعد پاسخ مؤمنان را درباره سؤال منافقین که درخواست میکنند که مؤمنان مقداری صبر کنند ، تا آنها نیز در پرتو نور آنها حرکت نمایند ، چنین نقل کرده است : **قِيلَ ارْجِعُوا وَارْءَاكُمْ فَاتَمَسُوا نُورًا** ، یعنی بدنیا باز گردید و نور بدست آورید و ظاهر این پاسخ اینست که ما نور را از آن جهان (دنیا) آورده ایم و شما نابخردان نیز میتوانستید ؛ این نور را همراه خود بیاورید اکنون باید دقت کرد این نور کدام نور است ، که مؤمنان همراه خود آورده‌اند ، جز ایمان و اعمال نیک چیزی هست ؛ که آنان همراه خود ، بر روز رستاخیز آورده باشند ، پس معلوم میشود که ایمان و اعمال نیک روز رستاخیز بصورت نور جلوه میکند و صورت واقعی این اعمال همان نور است ، که در قیامت مشاهده میگردد .

امید است که بخواست خداوند در این باره نیز بحث کنیم .